

DIDACTIEK

Lezen in het
praktijkonderwijs

“WIJ WERKEN DUURZAAM AAN ZELFREDZAAMHEID

**Tekst
en foto's**
Annemarie
Terhell

Lezen is van cruciaal belang, juist in het praktijkonderwijs, weten coördinator **Famke Wink** en directeur **Ewoud Stadman** van PRO Drachten. Al vijftien jaar werken ze aan een intensieve leesdidactiek om hun leerlingen leesvaardiger en zelfverzekerder te maken. 'Voor deze leerlingen kun je echt betekenisvol zijn.'

Wat direct opvalt bij binnenkomst van het moderne schoolgebouw aan de rand van Drachten is de smaakvolle inrichting. In het rode trappenhuis hangt een levensgrote foto van een ruwe hand vol vers geoogste kerstomaatjes. Je bent hier om een mooi vak te leren, lijkt de boodschap. Vol trots laat Famke Wink de nieuwe Bibliotheek *op school* zien, een verzorgde ruimte die grenst aan de pauzeruimte. Boeken over allerlei onderwerpen staan frontaal in de kasten gepresenteerd. Het zitmeubel heeft een uitsparing voor strips. Diënella en Priscilla (beiden veertien) zijn bezig een boek uit te zoeken voor vrij lezen. 'Laatst had ik echt een heel leuk boek, *HorrorLand*. Dat heb ik mee naar huis genomen omdat ik wilde weten hoe het afliep,' vertelt Diënella.

Duidelijke visie

PRO Drachten heeft een duidelijke visie op lesonderwijs. Famke Wink, coördinator van de algemeen vormende vakken, en directeur Ewoud Stadman vertellen in een werkkamer waarom zij inzetten op lezen.

'Een kwart van de leerlingen dreigt laaggeletterd het onderwijs uit te komen, en die leerlingen vind je vooral hier – in het praktijkonderwijs,' zegt Wink. 'Pas nu zie je daarover berichten in de krant verschijnen. Deze leerlingen zijn veel te lang vergeten. Nog steeds moet ik wethouders uitleggen wat het betekent om op je achttiende een aanvraag bij de gemeente te moeten doen terwijl je de brief niet begrijpt. Dan leg ik een tekst voor met gaten en vraag: waar gaat dit over? Als je maar vijf procent van de woorden mist, heb je geen idee.' 'Door de uitkomst van allerlei leesvaardigheidsonderzoeken is het urgentiebesef groter dan ooit,' ziet Stadman, 'maar wij wisten al veel langer hoe belangrijk het is. Als onze leerlingen niet leesvaardig zijn, dan zijn ze niet zelfredzaam.'

Uiteenlopende leesniveaus

De belangrijkste eerste stap die PRO Drachten ondernam was het differentiëren van het taal- en rekenonderwijs. 'De leerlingen die hier binnenstromen verschillen onderling enorm in leesniveau,' vertelt Wink. 'Sommigen zijn op de basisschool niet verder gekomen dan het AVI-niveau behorend bij midden groep drie en moeten technisch nog aan de slag. Anderen zijn AVI-uit en daarmee functioneel geletterd. Dat is heel moeilijk lesgeven binnen één mentorgroep. Daarom hebben we besloten om groepsdoorbroken te gaan werken en leerlingen in te delen naar niveau. Dat klinkt misschien logisch, maar het is niet gebruikelijk in het praktijkonderwijs. De meeste scholen werken met vaste klassen. Wij hebben ontdekt: je kunt ook een didactische keuze

“Praktijk-leerlingen zijn veel te lang vergeten

maken, zonder de pedagogiek uit het oog te verliezen. We zorgen dat elke groep een vaste taaldocent heeft en de lessen zijn ritmisch opgebouwd, zodat leerlingen altijd weten wat ze kunnen verwachten. Wat blijkt? De groepsdynamiek is veel rustiger, juist omdat iedereen aan bod komt.’

Vloeiend lezen

Leerlingen die het technisch lezen nog niet beheersen, gaan ‘Slipr lezen’, een digitale methode om vloeiend te leren lezen en succeservaringen te behalen. Wie daarmee niet voldoende vordering maakt, krijgt individuele ondersteuning van een logopedist. Voor leerlingen in de andere niveaugroepen staan kennisopbouw, leesplezier en het vergroten van woordenschat centraal. In elke klas is een leesmuur, waarop teksten worden verzameld rondom een thema. ‘Zo hadden we afgelopen schooljaar een leesmuur over de wolf met allerlei soorten rijke teksten, van krantenberichten tot een gedicht uit *Gruwelijke rijmen* van Roald Dahl. We hebben hier veel kinderen uit boerengezinnen, dus zo’n onderwerp leeft heel erg. We proberen aan te sluiten bij de interesses van leerlingen en laten ze ook zelf thema’s aandragen. Vorig jaar kwam er een leerling met een krantenbericht over een fossiel van een Ichtyosaurus die in Engeland was gevonden. Een lastig woord, maar we zijn er toch mee aan de slag gegaan. We deden een woordbingo, bekeken video’s, non-fictieboeken, maakten een poster en een opdracht: wat zou je doen als je nu een prehistorisch dier zou tegenkomen?’

Boeken in het praktijklokaal

Belangrijk is dat de leescultuur door de hele school gedragen wordt, legt Wink uit. Om alle zeventig docenten in dat proces mee te nemen, is een klus. ‘Sommige collega’s kunnen lezen heel makkelijk koppelen aan hun vak, anderen vinden dat moeilijker.’ Door intensiever te gaan samenwerken met de Bibliotheek werd er een belangrijke nieuwe stap gemaakt. Er kwam een Bibliotheek op school en een leesconsulent, die helpt om het hele team te motiveren. ‘Dat de boeken nu op school te vinden zijn, is grote winst,’ merkt Wink. ‘Je kunt nu veel makkelijker iets opzoeken. Onze leesconsulent denkt mee over talige

activiteiten en passende boeken. Wat kun je doen bij arbeidsvaardigheden, zoals kaarsen maken? Of bij een activiteit als afvalprikken? Al pratende kom je op ideeën en ziet zo’n vakdocent: ik kan best een paar boeken over dit onderwerp in mijn praktijklokaal zetten.’

Cultuuromslag

Belangrijk is dat elke docent de urgentie voelt om een taaldocent te zijn, daarom wordt veel werk gemaakt van deskundigheidsbevordering. ‘Iedereen moet kennis hebben van het leesproces dat een kind moet doorlopen, maar ook weten wat je moet doen om je lessen zo taalvaardig mogelijk in te richten. Moeilijke woorden niet uit de weg gaan, maar ze wel uitleggen. Bij het koken niet zomaar een recept uitdelen, maar het eerst voorlezen en bespreken.’ Ook voor leerlingen is de cultuuromslag soms wennen, ziet Wink. ‘Als zij naar het vak mobiliteit gaan, willen ze aan het werk met auto’s. Als wij daar dan met een boek gaan staan zwaaïen, dan doet dat iets met de groep. Sommigen voelen zich niet competent en voelen weerstand. Als docent moet je daarom echt een rolmodel zijn. Het grootste effect bereik je als die stoere vakdocent tijdschriften in het lokaal heeft liggen en daar aan het einde van de les nog eens door bladert of iets uit bespreekt.’

Nieuwe start

Het is een kwestie van lange adem en visie, maar door flink in te zetten op lezen, komen leerlingen verder, zien Wink en Stadman. Ze zijn trots op wat er de afgelopen jaren is bereikt. ‘Scholen kloppen nu bij ons aan om te vragen hoe wij het onderwijs inrichten,’ zegt Stadman. ‘Natuurlijk lopen ook wij tegen grenzen aan: niet elke leerling krijg je op niveau. Maar ook als je een leerling tijdens zijn schooltijd twee AVI-niveaus vooruit kunt helpen, hebben we toch wat bereikt. Dan is die leerling straks zelfredzamer en dat draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en de socialisering. Dat heeft niet alleen impact op deze leerling zelf, maar ook op zijn of haar kinderen straks. Zo bereik je mooie dingen voor de langere termijn. Wij hebben geen invloed op waar leerlingen zijn geboren, maar we kunnen wel voor zestig tot zeventig leerlingen per jaar een nieuwe start maken om te zorgen dat de geschiedenis zich niet herhaalt.’ ●

PRO Drachten vervult een voortrekkersrol in ‘Lezen in het praktijkonderwijs’, een pilot van Stichting Lezen waarin drie praktijk-scholen zijn gaan samenwerken met de Bibliotheek. In de gelijknamige brochure zijn de ervaringen van de deelnemers aan deze pilot te lezen. Bij elk praktijkverhaal staan ook tips voor de Bibliotheek en voor school. De brochure is te downloaden op lezen.nl.